HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאי כי מהניא חבת הקדש לפסולא דגופיה אבל למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא תיקו:

מתני׳ השוחט את המסוכנת [א]רשב״ג אומר עד שתפרכס ביד וברגל ר״א אומר דיה אם זינקה אמר ר״ש השוחט בלילה ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר״א וחכ״א [א]עד שתפרכס או ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה [ב]בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד [ב]במה דברים אמורים שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפי׳ אין בה אחד מכל הסימנים הללו כשרה:

גמ׳ מסוכנת ממאי דשריא וממאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב [1]זאת החיה אשר תאכלו [ג]חיה אכול ושאינה חיה לא תאכל והא מסוכנת אינה חיה מדאמר רחמנא [2]נבלה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס״ד מסוכנת אסירא השתא מחיים אסירא לאחר מיתה מיבעי ודלמא היינו נבלה היינו מסוכנת לא ס״ד דכתיב [3]וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבלה מחיים לא אקרי נבלה ודלמא לעולם אימא לך היינו נבלה היינו מסוכנת מחיים בעשה לאחר מיתה בלאו אלא מדאמר רחמנא [4]טרפה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס״ד מסוכנת אסירא השתא מסוכנת דלא מחסרא אסירא טרפה מיבעיא ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בעשה ולא תעשה א״כ נבלה דכתב רחמנא ל״ל ומה מחיים קאי עלה בלאו ועשה לאחר מיתה מיבעיא ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בשני לאוין ועשה אלא מהכא [5]וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו [ד]ואמר מר למאי הלכתא אמרה התורה (א)[ג]יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב

ואי

מאי. לגופיה הוא דאהני אבל דליטמי איהו אחריני לא או דלמא ל״ש: **מתני׳ עד שתפרכס.** דאי לא מפרכס קים להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה כדאמרינן בגמרא [לח.]: **אם זינקה.** כדרך שהבהמות נופחות בגרונם [ב] והדם מקלח ומזנק בכח: זינוק קילוח: **השוחט בלילה.** [ג] בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס ולא ידע אי פירכסה: **ולמחר השכים ומצא.** כותלי בית שחיטת הטבח מלאים דם כשרה מפני שזינקה: **וכמדת ר״א.** דמכשר לה בזינוק אמרה ר״ש: **אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה.** צריכות פירכוס אם היא מסוכנת: **שפשטה ידה.** בגמר שחיטתה: **ולא החזירה פסולה.** אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פירכוס אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי: **גמ׳ ממאי דשריא.** ואפילו בפירכוס: ומהדרינן **וממאי תיסק** [ד]**אדעתין למיסרי.** דבעי קרא למשריא: **לאו חיה היא.** ואפילו מפרכסת ומנא לן דשריא: **מדאמר רחמנא נבלה לא תאכל.** וסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה: **מכלל.** דקודם מיתה כי הוה מסוכנת שריא דאי קודם מיתה אסירא מזאת החיה לאחר מיתה מיבעיא מיתה מי שריא לה: ופרכינן **דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת.** וקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה ואשמועינן רחמנא דקאי עלה [ה]בלאו נמי דאי מזאת לאו הבא מכלל עשה עשה: **מחיים לא איקרי נבלה.** והלכך למה לי לאזהורי עלה דנבלה פשיטא דאיסור מסוכנת להיכא אזיל: **דלמא לעולם היינו נבלה היינו מסוכנת.** כלומר לעולם כדקאמר דנבלה היינו בהמה שנסתכנה ואסרה קודם מיתה ואפ״ה איצטריך קרא דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא ואשמועינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו: **טרפה.** ניקב קרום של מוח [מב.] או נחתכו רגליה [עו.] מחוסרת היא: **ואי ס״ד מסוכנת.** מחמת חולי דלא מחסרא אסורה דדרשינן שאינה חיה לא תאכל: **מסוכנת.** מחמת טרפות שחסרה היא: **מיבעיא.** להך טרפה נמי אינה חיה אלא מדאיצטריך למיסר טרפה ש״מ מסוכנת מחמת טרפות דמיחסרא אסורה אבל שאר מסוכנת שריא דלא דרשינן שאינה חיה לא תאכל: **ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת.** ובין מחסרא ובין לא מחסרא משעה שאינה חיה טרפה קרי לה דטרפה לשון מסוכנת היא כלומר קרובה למות ואיצטריך לעבור עליה בעשה דשאינה חיה ולא תעשה דטרפה: **אם כן נבלה.** דאוקמא לעיל דמשום לעבור עליה בלאו נמי אצטריך: **נ״ל השתא מחיים.** כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא טרפה וקאי עלה בלאו ועשה: **לאחר מיתה מיבעיא.** איסורא להיכא אזל: **ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת.** כלומר אפילו בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה מלית מוקמת לה ואפ״ה איצטריך ולמיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין לאו דנבלה ולאו דטרפה ועשה דחיה אכול: **ואמר מר.** בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): **למאי הלכתא.** כלומר האי ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב ולמאי אצטריך אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה דלא תימא אין איסור חל על איסור:

אי

כי מהניא חיבת הקדש לפסולי גופיה. השתא מסקינן דמדאורייתא קמיבעי ליה אבל מדרבנן מודו דמונין בו ראשון ושני וכן משמע נמי פרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) דקאמר נותר [ו] עפרא בעלמא הוא אמאי מטמא טומאת אוכלין ומשני בחיבת הקדש תפשוט דבעי ר״ל כו׳ ומשני (א) קמיבעיא ליה לדאורייתא כי אמרינן דרבנן והא דאמר בפ״ק דפסחים (דף כ.) גבי מחט שנמצאת בבשר הבשר טמא האי בשר דאתכשר במאי אי בחיבת הקדש אימר דמהני חיבת הקדש לפסולא דגופיה למימני ביה ראשון ושני מי מהני וכ״ת ה״נ תפשוט הא דבעי ר״ל כו׳ הוה מצי לשנויי [ז] הא דר״ל מדאורייתא בעי אלא שפיר משני שם כגון שהעבירה בנהר ועוד משום דלרב יוסף דלעיל בעי נמי מיניה מדרבנן וא״ת תפשוט דר״ל מדרבי יוסי ב״ר חנינא דאמר משקי בית המטבחים אינו מכשיר ואם מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני מנ״מ בהכשרו וי״ל דנפקא מינה לענין כמה דברים שהיו מביאים בעזרה וגם חולין היו מביאים לאכול עם המנחות והזבחים כדי שיהו נאכלים על השובע כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:):

השוחט את המסוכנת. אפילו לכתחלה שרי ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתני עד שתפרכס: **שאינה חיה לא תאכל.** בריש אלו טרפות (לקמן דף מב.) דריש מהאי קרא דטרפה אינה חיה והיינו לפי המסקנא דשמעתין דלא מיתוקמא במסוכנת:

השתא מחיים אסורה לאחר מיתה מיבעיא. השתא סבר דסתם נבלה מסוכנת היא קודם מיתה ולהכי דייק שפיר דאי קודם מיתה אסורה פשיטא דמיתה לא שריא לה כדפירש בקונטרס ומיד הוה מצי למפרך דלמא אתי קרא לנבלה דלא [ח] מכח מסוכנת וכגון שעשאה גיסטרא אלא דנטר עד סוף המסקנא אבל אין לפרש דאפילו אפשר לנבלה שלא היתה מסוכנת מעיקרא מ״מ דייק דמדאסר רחמנא מסוכנת משום דקרובה למיתה כ״ש בהמה שמתה לגמרי דאע״ג דאסר רחמנא טרפה אפ״ה איצטריך לאסור נבלה משום דטרפה מיחסרא אין לפרש כך דא״כ אמאי [ט] פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא אתא מכח מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא אלא פשיטא דאין זה קל וחומר דאיסור מסוכנת חמיר דחל מחיים כדאמר בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) דלא ילפינן נבלה מטרפה משום דחמירא דאסורה מחיים וא״ת למאי [ה] דפריך אי אמרת נמי מסוכנת שריא תקשי אמאי אצטריך קרא לאסור נבלה הא אסורה מחיים משום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר וזבחת וזו לא נשחטה דממ״נ אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה כדמשמע בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) ובפ״ק דנזיר (דף ד.) דר״ש אומר האוכל נבלה ביוה״כ פטור משום דאין איסור חל על איסור [י] משמע אפילו נתנבלה ביוה״כ פטור משום דאין איסור חל על איסור והשתא כשמתה פקעה איסור אבר מן החי אמאי לא חל איסור יוה״כ עם איסור נבלה בבת אחת אלא ודאי לעולם איכא איסור דשאינה זבוחה ולהכי לא חייל עליה איסור יוה״כ דמחיים נמי הוה בה איסור זה ואכתי לא פקע [ו] ויש לומר דהוה מצי למימר ולטעמיך:

דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת. אין [יא] לפרש כההיא דבסמוך דהשתא בעי למימר דקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה:

השתא מסוכנת דלא מחסרא אסורה טרפה מיבעיא. וכ״ת אצטריך לטרפה דלא מחסרא כגון דיתיר כיון דכל יתר כנטול דמי הא נמי מיחסר ונפלה נמי חשובה כמחסרא:

ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת. [יב] הא פירושו כההיא דלעיל דהשתא בעי למימר דכל מסוכנת קרי לה טרפה דטרפה לשון מסוכנת כלומר קרובה למות בין מיחסרא בין לא מיחסרא וק״ק דלעיל דפריך היינו נבלה היינו מסוכנת לא קאמר לעבור עליו בעשה ולא תעשה כדקאמר הכא:

ומה

מסורת הש״ס

א) גי׳ רש״ל ורש״א רבן גמליאל, ב) [לקמן לח:], ג) [לקמן מב.], ד) זבחים ע. [לקמן קג.], ה) דפריסית. רש״א, ו) [ועיין תוס׳ לקמן קכ. ד״ה מה וכו׳],

* * *

תורה אור השלם

1. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא ב

2. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא

3. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

4. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

5. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז כד

* * *

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה כי מהניא וכו׳ ומשני כי קמיבעיא:

* * *

מוסף רש״י

בהמה דקה שפשטה ידה. אחר שחיטתה, **ולא החזירה פסולה.** אסורה, דבהמה מסוכנת היא ואינה מותרת עד שתפרכס ואם לא פירכסה הויא כמתה קודם שחיטה, ופישוט יד לדקה אינה אלא הוצאת נפש, אבל גסה בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה פירכוס היא וכשרה (ע״ז טז.). **זאת החיה.** קרי ביה זאת חיה (לקמן מב.). **למאי הלכתא.** ואכל לא תאכלוהו למה לי דכתביה בחלב טרפה, הא בחלב כשרה נמי הוזהרו, כל חלב וכל דם לא תאכלו, אלא התורה אמרה כו׳, והאי ואכל לא תאכלוהו משום דלאו דנבלה אזהרינהו ואשמועינן דיחול על איסור חלב, אע״ג דאיסור חלב קדים משנולדה (לקמן קג.). ומשום אכל לא תאכלוהו דסיפיה דקרא פירש בו נבילה וטריפה לחייב את האוכלו משום חלב ומשום נבילה ומשום טריפה, שלא תאמר אין איסור נבילה טריפה חלים על איסור חלב שקדם לכולם (זבחים ע.).

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ מאכלות אסורות הלי״ד [טון] סמג לאוין קלד טוש״ע יו״ד סי׳ יז סעיף א [ב]:
קיג ג מיי׳ שם פ״ז הל״ב:

* * *

שיטה מקובצת

א] יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב נ״ב עי׳ תוס׳ כריתות דף כג ע״א: **ב]** נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח: **ג]** השוחט בלילה כדאמרי׳ בפרקין דלעיל השוחט בלילה שחיטתו כשרה בדיעבד אבל לכתחלה לא הס״ד ומה״ד בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס וכו׳: **ד]** וממאי תיסק אדעתך למיסרא דבעית קרא למשרייה: **ה]** ואשמעי׳ רחמנא דקאי עלה נמי בלאו דאי מזאת החיה לאו: **ו]** דקאמר נותר ופרה עפרא בעלמא הוא כו׳ דבעי ר״ל וכו׳ ומשני כי קא מיבעי׳ ליה דאורייתא כו׳: **ז]** ה״מ לשנויי דריש לקיש: **ח]** דלמא אתא קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת קודם מיתתה כגון שעשאה גיסטרא: **ט]** דא״כ מאי פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא הויא מסוכנת מעיקרא: **י]** משום דאין איסור חל על איסור ומשמע אפי׳ כו׳. ונ״ב רש״י כריתות דף כג ע״א ע״ש: **יא]** אין פירושו כההיא דבסמוך: **יב]** האי פירושו כההיא דלעיל:

* * *

רבינו גרשום

טמא לא יאכל אלא מסיפא כל טהור יאכל בשר כו׳ כלומר לרבות עצים ולבונה כיו״ב דמקבלין טומאה. כלומר עצים של מערכה: ומאי תיסוק אדעתין דאסירא. כלומר מינה תלמד ומאי תיסק אדעתין דאסירא: זאת החיה אשר תאכלו. כלומר למה אמרת מאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כו׳: ומחיים בעשה. כלומר חיה אכול [שאינה חיה לא תאכל] טרפה מיבעיא: כלומר דמחסרא כגון ניטל הטחול א) ניטלו הכליות ניטל ירך וחלל שלה: ולעבור עליו בעשה ולא תעשה. כלומר בעשה חיה אכול לא תעשה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו:

א) הדבר צ״ע דהא בניטל הטחול או דניטל הכליות תנן בהדיא דכשרה ונראה דט״ס הוא וצ״ל ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום או שניטלו לומר הגידין ניטל הירך וכו׳: